

PRAVO KONKURENCIJE EU

Vuk Radović, PhD, Mag. iur., LL.M.
profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu

KONTROLA KONCENTRACIJA

- uobičajena pojava na tržištu – deo konkurencije i konkurentske borbe
- horizontalne, vertikalne i konglomeratske
- efekti koncentracija:
 1. **ekonomija obima** – umanjenje troškova po jedinici proizvoda
 2. **ekonomija opsega** – isti resursi za dobijanje različitih proizvoda
 3. **sinergijski efekat**

KONTROLA KONCENTRACIJA

- negativni efekti na konkurenciju:
 1. **Unilateralni efekti** – jačanje jednog učesnika
 2. **Koordinativni efekti** – umanjuje broj učesnika
- pravo konkurencije po pravilu deluje nakon što se povreda dogodi (reaktivan karakter)
 - liči na kazneno pravo
- dva načina kontrole koncentracija:
 - *ex ante*
 - *ex post*

KONTROLA KONCENTRACIJA

➤ EX POST kontrola

- ✓ prvo se sprovodi koncentracija, a onda se traži odobrenje
- ✓ teškoće

➤ EX ANTE kontrola

- ✓ preventivno dejstvo
- ✓ odlučivanje na osnovu procene onoga što će se verovatno desiti
- ✓ “gledanje u kristalnu kuglu“
- ✓ danas dominira

KONTROLA KONCENTRACIJA

POJAM KONCENTRACIJE

➤ širok krug

➤ pojavnici oblici:

1. SPAJANJA
2. STICANJE NEPOSREDNE ILI POSREDNE KONTROLE NAD DRUGIM UČESNIKOM
3. ZAJEDNIČKO ULAGANJE (osnivanje novog učesnika ili sticanje zajedničke kontrole nad postojećim učesnikom)

KONTROLA KONCENTRACIJA

POJAM KONCENTRACIJE

➤ **Izuzeci:**

1. **privremeno sticanje od strane finansijskih institucija bez uticaja na poslovne odluke**
2. **kooperativno zajedničko ulaganje**
3. **sticanje od strane stečajnog ili likvidacionog upravnika**

KONTROLA KONCENTRACIJA

OBAVEZA PRIJAVLJIVANJA KONCENTRACIJE

- **teret prijave pada na učesnike koncentracije**
- **rok: 15 dana**
- **mogućnost da se odobrenje zatraži i pre (kada pokažu ozbiljnu nameru da stvore koncentraciju)**
- **Ko podnosi prijavu?**

KONTROLA KONCENTRACIJA

PRAGOVI NOTIFIKACIJE

- **kontroli podležu samo neke koncentracije**
- **pokazatelji su objektivni**
- **po pravilu se oslanjaju na godišnje prihode**
- **EU (jedan test):**
 - 1) **da je ukupan prihod učesnika koncentracije ostvaren na celokupnom svetskom tržištu preko pet milijardi evra;**
 - 2) **da je ukupan prihod ostvaren na jedinstvenom tržištu EU svakog od barem dva učesnika koncentracije veći od 250 miliona evra;**
 - 3) **da ti učesnici ne ostvaruju više od dve trećine svog prihoda na tržištu EU u samoj jednoj državi članici.**

KONTROLA KONCENTRACIJA

KRITERIJUMU ZA PROCENU KONCENTRACIJE

➤ **Da li predstavlja opasnost za slobodu konkurencije?**

➤ **testovi:**

1) **TEST ZNAČAJNOG UMANJENJA KONKURENCIJE**

❖ pravo SAD

2) **TEST DOMINACIJE**

❖ ranije EU

❖ dva kumulativna uslova: dominacija i značajno narušavanje konkurencije

3) **TEST ZNAČAJNOG OGRANIČAVANJA, NARUŠAVANJA ILI SPREČAVANJA DELOTVORNE KONKURENCIJE**

❖ Uredba o kontroli koncentracija (Merger regulation)

❖ polazi od efekata, a kao najznačajniji faktor izdvaja stvaranje ili jačanje dominantnog položaja

KONTROLA KONCENTRACIJA

POSTUPAK PRED EK

➤ **PRETHODNI POSTUPAK**

- ❖ mogućnost dobijanja dozvole ako ne postoji ozbiljna sumnja
- ❖ u slučaju postojanja ozbiljne sumnje otvara se postupak ispitivanja

➤ **POSTUPAK ISPITIVANJA**

- ❖ usaglašenost sa jedinstvenim tržištem EU
- ❖ donošenje odluke (dozvoljenost, uslovna dozvoljenost i zabrana)

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

- sporazumi između učesnika na tržištu koji za cilj ili posledicu imaju značajno ograničavanje, narušavanje i sprečavanje konkurencije na relevantnom tržištu
- generalna zabrana restriktivnih sporazuma
- sankcija: ništavost sporazuma

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

SPORAZUM KAO PREDUSLOV

- ❖ **saglasnost volja izražena u bilo kom obliku**
- ❖ **forma je nevažna sve dok se nesumnjivo može utvrditi namera stranaka**
- ❖ **irelevantna punovažnost sporazuma po nacionalnom pravu**
- ❖ **„pisani ili usmeni dogovori, sporazumi, ugovori, pojedine odredbe ugovora, izričiti ili prećutni dogovori, usaglašena praksa, kao i odluke udruženja učesnika na tržištu“**

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

Usaglašena praksa

- npr. ujednačavanje cena (cena benzina na benzijskim stanicama) – indicija da postoji sporazum
- prvi put primenjen u slučaju Dajstafs (devet proizvođača boja iz različitih država)
- sastoji se u „praktičnoj saradnji“
- odsustvo spontanosti (\neq paralelizma u ponašanju)
- objektivni element (paralelizam u ponašanju) + subjektivni element („susret misli“, „mentalni konsenzus“)
- teško dokazivanje

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

Odluke udruženja

- komore, granska ili profesionalna udruženja...
- institucionalna forma saradnje
- poštovanje odluka (preporuka) udruženja
- prikriva se dogovor

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

CILJNA ILI POSLEDIČNA OGRANIČENJA KONKURENCIJE

- ❖ horizontalni i vertikalni sporazumi
- ❖ sporazumi sa ciljnim i sporazumi sa posledičnim ograničenjima konkurencije
- ❖ pravni značaj

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

Horizontalni restriktivni sporazumi

- ❖ karteli (*hardcore* ograničenja)
- ❖ najznačajnije vrste:
 - 1) sporazumi kojima se utvrđuju cene
 - 2) sporazumi kojima se ograničava ponuda
 - 3) sporazumi o podeli tržišta
 - 4) sporazumi o izigravanju javnih nadmetanja
- ❖ ostali horizontalni sporazumi

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

Vertikalni restriktivni sporazumi

❖ najznačajnije vrste:

- 1) cenovna ograničenja (određivanje prodajne cene)
- 2) kvantitativna ograničenja
- 3) sporazumi kojima se nameću ograničenja u pogledu ekskluzivnosti

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

IZUZEĆA OD ZABRANE RESTRIKTIVNIH SPORAZUMA

- ❖ zabrana nije apsolutna
- ❖ izuzeća:
 1. GRUPNA IZUZEĆA
 2. POJEDINAČNA IZUZEĆA
 3. SPORAZUMI MALOG ZNAČAJA

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

1. GRUPNA (KOLEKTIVNA, BLOK) IZUZEĆA

- **na osnovu opšteg akta (EU – Regulation)**
- **kategorije sporazuma kod kojih pozitivna dejstva nadilaze negativna**
- **automatsko izuzimanje ako ispunjava uslove**
- **prednosti**
- **pogodan samo za tipične sporazume**

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

2. POJEDINAČNA IZUZEĆA

- **EU – napušten mehanizam pojedinačnih izuzeća (2004)**
- **razlozi**
- **sistem samovrednovanja sporazuma**
- **negativne strane**
- **ranije rešenje (do 2004. godine) je i sada prihvaćeno u najvećem broju država**

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

Opšti uslovi za izuzimanje od zabrane:

- 1) unapređenje proizvodnje ili prometa, ili podsticanje tehničkog ili ekonomskog napretka
- 2) pravičan deo koristi pripada potrošačima
- 3) ograničenja koja se nameću učesnicima na tržištu neophodna su za postizanje cilja sporazuma
- 4) konkurencija na relevantnom tržištu ili njegovom bitnom delu nije u potpunosti isključena

- uslovi su kumulativni

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

Postupak odobravanja pojedinačnog izuzeća (CG)

- ❖ **zahtev učesnika sporazuma**
- ❖ **teret dokaza na podnosiocu zahteva (ne važi kod blok izuzeća)**
- ❖ **rešenje o izuzeću (120 dana)**
- ❖ **period odobravanja se na period od pet godina uz mogućnost produženja**

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

3. SPORAZUMI MALOG ZNAČAJA (SPORAZUMI *DE MINIMIS*)

- **Slučaj Volk (1969):** „određeni sporazum ne potpada pod zabranu... ukoliko ne utiče na tržište na značajan način, uzimajući u obzir mali udeo koji ugovorne strane drže na relevantnom tržištu“
- **EK: Saopštenje o sporazumima malog značaja (1970, 2001, 2014)**

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

Ranija definicija sporazuma malog značaja (2001-2014)

➤ sporazumi između učesnika na tržištu čiji ukupni tržišni udeo na relevantnom tržištu nije veći od:

1. 10% tržišnog udela, ukoliko je reč o sporazumu između učesnika koji su stvarni ili potencijalni konkurenti (sporazumi između konkurenata)
2. 15% tržišnog udela, ukoliko je reč o sporazumu između učesnika koji nisu su stvarni ili potencijalni konkurenti (sporazumi između nekonkurenata)
3. 10% tržišnog udela, ukoliko je teško odrediti da li je reč o reč o sporazumu između konkurenata ili nekonkurenata...

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

Ranija definicija sporazuma malog značaja (2001-2014)

- ne pravi se razlika između sporazuma čiji je predmet narušavanje konkurencije i sporazuma čije se dejstvo ogleda u narušavanju konkurencije
- ako su ispod praga: pretpostavljeni neznatni štetni uticaj na konkurenciju
- problemi: određivanje tržišnog udela (samovrednovanje) i rast tržišnog udela
- *hardcore restrictions* nisu zaštićeni (npr. horizontalni sporazumi kojima se utvrđuju cene)

RESTRIKTIVNI SPORAZUMI

Važea definicija sporazuma malog značaja (2014)

- **presuda u slučaju *Expedia* („sporazum... čiji predmet je narušavanje, sprečavanje ili ograničavanje konkurencije predstavlja, po svojoj prirodi i nezavisno od svog dejstva, značajno ograničavanje konkurencije na relevantnom tržištu“)**
- **Smernice – pobrojana ograničenja koja proizlaze iz predmeta**
- **rezimiraju dotadašnju praksu**